

imidlertid blevet aktivistisk i en grad, de færreste ville have troet mulig.

Er det tidsmæssige sammenfald mere end en tilfældighed? Er det kun en regering med deltagelse af socialdemokrater og radikale, som kan indføre en aktiv militærpolitik langt fra Danmarks grænser som et nyt led i udenrigspolitikken?

Alt i alt er bogens artikler et solidt og værdifuldt bidrag til forskningen i dansk udenrigspolitik.

Erik Beukel
Institut for Erhvervsret og Politologi
Odense Universitet

Birthe Hansen (ed.), *European Security 2000*, København: Political Studies Press, 1995, s. 259.

En egentlig rød tråd finder man ikke i dette festskrift, som markerer professor Bertel Heurlins 60 års fødselsdag, men til gengæld giver det et fint overblik over forskellige tilgange, der anvendes til studiet af (europæisk) sikkerhedspolitik anno 1995. Bogens ti bidrag spænder således fra neorealisme på den ene side til diskursanalyse på den anden, og resultatet bliver en spændende cocktail.

Tager man de kritiske briller på, kan man pege på to overordnede svagheder. Den første er, at overensstemmelsen mellem festskriftets titel og flere af bidragene kunne være bedre. Titlen skaber en forventning om analyser, som peger fremad og diskuterer de sikkerhedsmæssige udfordringer, som Europa står overfor ved tærsklen til det nye årtusinde. Det er en forventning, som fire af bidragene ikke honorerer. Lene Hansens diskursanalyse af NATO beskæftiger sig således med perioden fra 1990-94, Ib Damgaard Pe-

tersen bruger efter en diskussion af globalisering og dens rolle i Sovjetunionens sammenbrud kun to sider på at diskutere globaliseringens konsekvenser for europæisk sikkerhed, Nikolaj Petersen koncentrerer sin analyse af dansk udenrigspolitik om, hvorledes Danmark har tilpasset sig forandringerne siden 1989 og Uffe Østergaard bruger efter en lang analyse af, hvordan forskellige imperier har fungeret gennem historien, kun to sider på at relatere disse erfaringer til nutidens Europa. Bortset fra det sidste, som lover mere, end det holder, er de fire bidrag konsistente på deres egne præmisser, men de virker noget malplacerede i en bog, hvis titel skuer fremad og ikke tilbage. En titel som *European Security After 1989* ville have løst problemet.

Det andet overordnede problem er, at Frankrig, England og EU ikke gives en selvstændig behandling. Når Rusland (Stuart Kaufman), Tyskland (Lykke Friis) og USA (Kenneth Waltz) har fået hvert sit kapitel, virker det underligt, at Frankrig, England og EU kun diskuteres indirekte. Vil nogen benægte, at de spiller en central rolle for europæisk sikkerhed?

Hvad angår de enkelte bidrag, tager Birte Hansen og Kenneth Waltz begge et rendyrket neorealistisk udgangspunkt. Det er derfor interessant, at de når frem til modstridende konklusioner. De er enige om, at strukturen i det internationale system efter Sovjetunionens sammenbrud er unipolær. Waltz forventer, at denne struktur tidligt i det nye århundrede vil blive afløst af multipolaritet, fordi de øvrige stater vil afbalancere den tilbageværende stormagt USA. Hansen er uenig i denne tolkning og ser den unipolære struktur som stabil, fordi de andre stater i systemet ikke vil afbalancere, men flokkes om USA. Årsagen er, at ingen af dem er stærke nok til at udfordre

imidlertid blevet aktivistisk i en grad, de færreste ville have troet mulig.

Er det tidsmæssige sammenfald mere end en tilfældighed? Er det kun en regering med deltagelse af socialdemokrater og radikale, som kan indføre en aktiv militærpolitik langt fra Danmarks grænser som et nyt led i udenrigspolitikken?

Alt i alt er bogens artikler et solidt og værdifuldt bidrag til forskningen i dansk udenrigspolitik.

Erik Beukel
Institut for Erhvervsret og Politologi
Odense Universitet

Birthe Hansen (ed.), *European Security 2000*, København: Political Studies Press, 1995, s. 259.

En egentlig rød tråd finder man ikke i dette festskrift, som markerer professor Bertel Heurlins 60 års fødselsdag, men til gengæld giver det et fint overblik over forskellige tilgange, der anvendes til studiet af (europæisk) sikkerhedspolitik anno 1995. Bogens ti bidrag spænder således fra neorealisme på den ene side til diskursanalyse på den anden, og resultatet bliver en spændende cocktail.

Tager man de kritiske briller på, kan man pege på to overordnede svagheder. Den første er, at overensstemmelsen mellem festskriftets titel og flere af bidragene kunne være bedre. Titlen skaber en forventning om analyser, som peger fremad og diskuterer de sikkerhedsmæssige udfordringer, som Europa står overfor ved tærsklen til det nye årtusinde. Det er en forventning, som fire af bidragene ikke honorerer. Lene Hansens diskursanalyse af NATO beskæftiger sig således med perioden fra 1990-94, Ib Damgaard Pe-

tersen bruger efter en diskussion af globalisering og dens rolle i Sovjetunionens sammenbrud kun to sider på at diskutere globaliseringens konsekvenser for europæisk sikkerhed, Nikolaj Petersen koncentrerer sin analyse af dansk udenrigspolitik om, hvorledes Danmark har tilpasset sig forandringerne siden 1989 og Uffe Østergaard bruger efter en lang analyse af, hvordan forskellige imperier har fungeret gennem historien, kun to sider på at relatere disse erfaringer til nutidens Europa. Bortset fra det sidste, som lover mere, end det holder, er de fire bidrag konsistente på deres egne præmisser, men de virker noget malplacerede i en bog, hvis titel skuer fremad og ikke tilbage. En titel som *European Security After 1989* ville have løst problemet.

Det andet overordnede problem er, at Frankrig, England og EU ikke gives en selvstændig behandling. Når Rusland (Stuart Kaufman), Tyskland (Lykke Friis) og USA (Kenneth Waltz) har fået hvert sit kapitel, virker det underligt, at Frankrig, England og EU kun diskuteres indirekte. Vil nogen benægte, at de spiller en central rolle for europæisk sikkerhed?

Hvad angår de enkelte bidrag, tager Birte Hansen og Kenneth Waltz begge et rendyrket neorealistisk udgangspunkt. Det er derfor interessant, at de når frem til modstridende konklusioner. De er enige om, at strukturen i det internationale system efter Sovjetunionens sammenbrud er unipolær. Waltz forventer, at denne struktur tidligt i det nye århundrede vil blive afløst af multipolaritet, fordi de øvrige stater vil afbalancere den tilbageværende stormagt USA. Hansen er uenig i denne tolkning og ser den unipolære struktur som stabil, fordi de andre stater i systemet ikke vil afbalancere, men flokkes om USA. Årsagen er, at ingen af dem er stærke nok til at udfordre

amerikanerne. Begge argumenter hænger logisk sammen og stiller således spørgsmålstegn ved neorealismens prediktive værdi. Et andet og meget vigtigt punkt er de to forfattere dog enige om, nemlig at atomvåben har en fredsskabende effekt og vil forhindre stormagtskrig.

Stuart Kaufmans analyse af Rusland tager afsæt i russernes problemer med at skabe en national identitet efter kommunismens sammenbrud. 1990'ernes uforudsigelige russiske udenrigspolitik forklares som et resultat af forskellige politiske fløjes modstridende opfattelser af, hvad Rusland er, og hvilken international rolle det skal spille. Det konkluderes med rette, at vesten kun vil kunne få en marginal indflydelse på den russiske politik, men at den skal bruges til at støtte de liberale kræfter, som går ind for at samarbejde med vesten.

Inspireret af Joseph Nyes soft power begreb spørger Lykke Friis, om Tyskland kan karakteriseres som en „soft great power“. Friis svarer ja, fordi nogle central- og østeuropæiske lande har søgt at kopiere tyskernes økonomiske model, men må samtidig erkende, at tiltrækningskraften er lig nul på det kulturelle område. Analysen er interessant, men rejser spørgsmålet, om hvorvidt det er rimeligt at betegne Tyskland en soft great power, når tiltrækningskraften alene er baseret på „hård“ økonomisk magt. Er der ikke mere af nød end lyst, at andre lande kopierer tyskernes økonomiske model?

Nikolaj Petersen beskriver, hvordan den danske sikkerhedspolitik har ændret sig efter den kolde krig. Konklusionen, at ændringerne hovedsagelig er resultatet af en rationel tilpasning til et ændret trusselsbillede, kan man ikke indvende noget imod. Man savner dog en mere dybtgående forklaring på den nytænkning, som har fundet sted. Hvad forklarer for

eksempel den stigende militarisering af den danske udenrigspolitik?

Lene Hansen konkluderer en diskursanalyse af NATO med, at NATO's nye trusselsbillede tager form af tre koncentriske cirkler. Den inderste, der betegnes som mindst truende, består af frygt for ustabilitet i Central- og Østeuropa, den midterste udgøres af Rusland og den den mest truende af Mellemøsten og Magreblandene. Denne konklusion er svær at forene med NATO's konkrete handlinger, der jo klart viser, at man er temmelig ligeglad med situationen i Middelhavsområdet. Det peger på nødvendigheden af at supplere diskursanalyse med en analyse af konkrete handlinger, når de enkelte diskursers betydning skal vægtes.

Uffe Østergaards gennemgang af imperier rummer mange interessante pointer, men man skuffes til sidst, fordi koblingen til EU er for løs.

Ib Damgaard Petersens analyse af globalisering illustrerer glimrende de tilpasningsproblemer, som den globale økonomi stiller staterne overfor. Om staterne svækkes i den grad, som der lægges op, vil jeg dog stille mig tvivlende overfor.

Morten Kelstrup og Ole Wæver forsøger begge at udvikle redskaber, som kan bruges i analysen af det nye Europa, og det kommer der i begge tilfælde noget interessant ud af. Kelstrup betoner vigtigheden af at udvikle redskaber, som sætter os i stand til at analysere konflikter på substatligt niveau. Han kobler societal security begrebet med ideen om sikkerhedsdilemmaet og bruger det til at analysere relationer mellem grupper inden for stater. Analysen leder frem til den vigtige pointe, at det internationale samfund i sit forsøg på at løse intrastatslige konflikter må koncentrere sig om at skabe institutioner, som tager højde for de involverede parters sikkerhedsinteresser.

Desværre er dette lettere sagt end gjort, da intrastatslige konflikter typisk har karakter af et nul-sumsspil.

Det er ofte svært for uindviede at forstå de „alternative“ tilgange til studiet af sikkerhedspolitik. Derfor er Ole Wævers artikel noget særligt. Wæver får ikke bare præsenteret diskursanalyse metoden på en letforståelig måde. Han demonstrerer også, hvordan den kan anvendes i konkrete analyser af den sikkerhedspolitiske situation i Europa.

Alt i alt har vi her et læsværdigt festskrift, som kommer langt omkring i det teoretiske landskab og derfor viser, hvordan studiet af europæisk sikkerhed griber an anno 1995.

Peter Viggo Jakobsen
Institut for Statskundskab
Århus Universitet

Hans-Henrik Holm og Georg Sørensen (eds.), *Whose World Order? Uneven Globalization and the End of the Cold War*, Boulder: Westview, 1995, 246 pp., USD 17.95.

What has changed since the 1970's? What kinds of changes have taken place and why? Have uneven globalization and the end of the Cold War produced a new world order? Indeed, these are the questions all IR scholars should be working on. Or at least they should have a well-grounded opinion about them.

What is original about the volume edited by Holm and Sørensen is the attempt to avoid the Eurocentrism that is implicit in so many other studies. Both studies on the causes and effects of the end of the Cold War and on the processes of globalization tend to concentrate on the

particular area of the world these authors call the „zone of peace“, consisting mainly of Japan, North America and Western Europe, and occasionally also on the Central Eastern Europe and Russia. This time most geographical areas of the globe are covered and, moreover, the authors are, at least in principle, „actually rooted in the country of region on which they were asked to contribute“. The regions and countries covered are: Africa, Latin America, South Asia, China, Russia, Pacific Asia and EU-Europe. In addition to these regional and country-specific studies, there are introductory and concluding chapters by the editors. Finally, there is also a chapter by Robert Keohane called „Hobbes's Dilemma and Institutional Change in World Politics: Sovereignty in International Society“.

In the concluding chapter, the editors take some steps towards developing a „theory“ of their own. It is summarised in Figure 1. As the figure shows, the emphasis is on the states. The world system consists of states, but there are different kinds of states and they tend to change, in the long run mainly because of uneven globalization, but in the 1990's the end of the Cold War has played a big role, too. They argue, partially correctly in my view, that system dynamics „change rather than reduce the role of the states in the system“. These changes depend on the different societal structures and state capabilities as well as on the positioning of states and regions within the globalizing capitalist world economy. There are also different types of states. Although the choice of the words „premodern“, „modern“, and „postmodern“ is somewhat unfortunate- for it seems to suggest the commitment of Holm and Sørensen to a linear (post)modernisation theory - the basic idea of distinguishing between dif-